

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

ОРГАН САЮЗА СОВЕЦКІХ ПІСЬМЕННІКАУ БЕЛАРУСІ, КІРАУНІЦТВА ПА СПРАВАХ МАСТАЦТВА ПРЫ СОВЕЦЕ МІНІСТРАУ БССР, МІНІСТЭРСТВА КІНЕМАТАГРАФІІ БССР І КАМІТЭТА ПА СПРАВАХ КУЛЬТУРНА-АСВЕТНЫХ УСТАНОУ ПРЫ СОВЕЦЕ МІНІСТРАУ БССР.

№ 50 (697)

Серада, 8 снежня 1948 года.

Цана 50 кап.

XVIII Пленум Цэнтральнага Камітэта КП(б) Беларусі

Інфармацыйнае наведанне

1—3 снежня 1948 года адбыўся чарговы XVIII Пленум Цэнтральнага Камітэта КП(б) Беларусі.

Пленум заслухаў і абмеркаваў даклад старшыні Савета Міністраў БССР тав. Кляшчова А. Е. «Аб мерах па выкананні пастанова Савета Міністраў Саюза ССР ад 8 лістапада 1948 года «Аб мерах дапамогі сельскай гаспадарцы БССР у 1949 годзе».

Па дакладу тав. Кляшчова выступілі т. т. Філімонаў П. Н., Аўхімовіч Н. Е., Гласаў С. М., Ласы П. Е., Лупіновіч І. С. і Касцюк С. С.

Усе таварышы, якія выступілі па дакладу тав. Кляшчова, выказалі пачуцці глыбокай падзякі партыі, ураду і асабіста таварышу Сталіну за вялікія клопаты і дапамогу, што аказваецца Беларускай ССР у справе далейшага ўздыму сельскай гаспадаркі рэспублікі.

Па дакладу тав. Кляшчова Пленум ЦК прыняў разгортную пастанову. Пленум заслухаў даклад сакратара ЦК КП(б) Беларусі тав. Іаўчука М. Т. «Аб пастаноўцы і мерах палепшэння партыйнай асветы ў партарганізацыях КП(б) Беларусі».

Па дакладу тав. Іаўчука М. Т. выступілі т. т. Карасёў І. Н., Грашчанкаў Н. І., Зудай А. І., Касой Н. А., Драгун Д. І., Машэраў П. М., Цецюшоў П. А. і Грудзін П. І.

Пленум ЦК па дакладу тав. Іаўчука прыняў адпаведную пастанову.

Пленум ЦК КП(б) Беларусі паставіў склікаць чарговы XIX з'езд кампартыі (большэвікоў) Беларусі 15 лютага 1949 года, а таксама прасіць у снежні—студзені раённыя, гарадскія і абласныя партыйныя канферэнцыі.

Пленум ЦК КП(б) Беларусі выбраў членам бюро ЦК КП(б) Беларусі старшыню Савета Міністраў БССР тав. Кляшчова А. Е.

НАША ГОРДАСЦЬ

Саюз Савецкіх Соцыялістычных Рэспублік — магутная многанарцыянальная дзяржава. Дзякуючы мудрай ленынска-сталінскай палітыцы ў нашай краіне забяспечаны неабмежаваны магчымасці для развіцця нацыянальных культуры, сацыялістычных зместам і нацыянальных формаў. «У нашай краіне адбываецца выдатны праца супрацоўніцтва народаў», — пісала газета «Праўда» дзесяць год таму назад у нумары ад 5 снежня. — Аліні народ узбагачае сваёй культурай другі. Пушкіна прышоў да ўзбекі і таджыкаў, да ўсіх народаў, якія далучаны рэвалюцыяй да культуры вялікага рускага народа. У сваю чаргу рускі народ многа ўзяў з духоўнай скарбніцы іншых народаў. Толькі рэвалюцыя па-сапраўднаму адкрыла Шаўчэнка і Руставелі, дала выхад такім зямным талентам, як Джаміль і Сталінскі. Гэты працэс узбагачэння ўзбагачэння народаў складае нашу гордасць».

Да свайго трыццацігоддзя Беларускае Саюзае Соцыялістычнае Рэспубліка прыходзіць з вялікімі дасягненнямі на фронце літаратуры, мастацтва і культуры. Гэтыя дасягненні з'явіліся магчымымі дзякуючы гаспадарству, культурнаму і эканамічнаму супрацоўніцтву беларускага народа з іншымі народамі многанарцыянальнай нашай Радзімы.

Палітычнае і маральнае адзінства савецкіх людзей тунтуецца на ўсёвядомым агульным мэт. Замацаваны сваю дружбу ў гады сталінскіх пяцігодкаў, выпрабаваны ў трываласць у агні Вялікай Айчыннай вайны, аднавілі, братны самі і ідуць яны ў век камунізму. Максім Горкі, які аб'ехаў савецкую краіну ў 1928 годзе з погляду на поўдзень, ад Мурманска да Ерэвана, з захваленнем пісаў: «У Савецкім Саюзе гавораць на розных мовах, а ўсе думаюць аб адным».

Сувязі беларускага народа з культурай іншых братніх народаў уваходзяць далёка ў глыб стагоддзяў. Непарушымае садружства беларускай культуры з культурай рускай і украінскага народаў было абаумоўлена ў мінулым агульнаю гістарычнаю лёсу народаў, супольнай барацьбой супроць імпэрыяльных захопнікаў, супроць самадзяржаўнага царскага ладу.

Надзвычайнае значэнне для беларускай дэмакратычнай літаратуры меў ідэйны ўплыў вялікіх рускіх рэвалюцыйных дэмакратаў — Вялікага, Чарнышэўскага, Герцана і Дабравольнава.

Высокі ідэйны пафас пазіў Тараса Шаўчэнка, яго паэтычнае майстэрства, сапраўды народная сутнасць яго творчасці зрабілі паленны ўплыў на дэмакратычную творчасць Янкі Купалы і Якуба Коласа. Максім Багдановіч яшчэ на школьнай парце, калі вучыўся ў Яраслаўскім юрыдычным ліцэі, перакладаў вершы Т. Шаўчэнка на беларускую мову. Пазней ён прывіваў творчасці украінскага паэта спецыяльны артыкул. Паўлюк Трус лічыў шаўчэнкаўскі зборнік вершаў «Кабзар» сваёй настольнай кнігай і амаль усю ён ведаў напаміны. На ўзроак творчасці украінскага паэта ён навучыўся даць вусную народную творчасць, узбагаціць ёю сваю паэзію. Цяжка перабольшыць значэнне А. М. Горкага для развіцця беларускай літаратуры. Яшчэ ў змрочныя гады царства ён даў высокую ацэнку творчасці Янкі Купалы і Якуба Коласа. Пасля Вялікага Кастрычніка А. М. Горкі быў сталым і мудрым настаўнікам беларускіх пісьменнікаў.

Вялікая Кастрычніцкая сацыялістычная рэвалюцыя не толькі замацавала творчы сувязі нацыянальных культур, але і надала ім новы характар. З'яўляючыся нацыянальнымі па форме, яны служылі агульнай справе вымяшчэння савецкага патрыятызма, нацыянальнай гордасці савецкіх

людзей, справе набыцця камуністычнага грамадства.

І. В. Сталін у дакладзе аб 27-ай гадавіне Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі гаварыў: «Сіла савецкага патрыятызма заключаецца ў тым, што ён мае сваёй асновай не расавыя або нацыяналістычныя забавоны, а глыбокую адданасць і вернасць народа сваёй савецкай Радзіме, братняе садружства працоўных усіх нашых нашай краіны. У савецкім патрыятызме гарманічна спалучаюцца нацыянальныя традыцыі народаў і агульныя жыццёвыя інтарэсы ўсіх працоўных Савецкага Саюза. Савецкі патрыятызм не раз'ядноўвае, а наадварот, згуртоўвае ўсе нацыі і народнасці краіны ў адзіно братнюю сям'ю. У гэтым трэба бачыць асновы непарушнай дружбы народаў Савецкага Саюза, якая ўсё больш мацнее».

З вяршні трыццацігоддзя існавання сваёй дзяржавы беларускі народ асабіста наважна бачыць вялікую сілу дружбы народаў, заснаваную на ленынска-сталінскай нацыянальнай палітыцы. Многія галіны культуры беларускага народа нарадзіліся разам з яго дзяржаўнасцю. Да рэвалюцыі ў Беларусі не было прафесійнага тэатра. За год савецкай улады наша тэатральная культура дасягнула сапраўднага росквіту. Беларускае савецкае літаратура вырастае ў адзін з перадавых атрадаў савязной літаратуры. Вялікае званне лаўрэатаў Сталінскай прэміі, якое надаецца шасці нашым паэтам і пісьменнікам, з'яўляецца яркім сведчаннем ідэйнага росту і асысокага мастацкага ўзроўню беларускай савецкай літаратуры. Імёны лепшых нашых пісьменнікаў вядомы чытачам усіх савязных рэспублік. У сваю чаргу беларускі народ атрымаў магчымасць чытаць творы пісьменнікаў братніх народаў на сваёй роднай мове.

Характэрная дэтал, якая можа пасведчыць, як лепшыя здобіткі адной з нацыянальных літаратур робіцца ў нашай краіне здымкам братніх народаў. У Янкі Купалы ёсць верш «Алеся», у якім усеагульна ішчлівы шлях маладой беларускай салдані, якая вырастае ў год савецкай улады. Украінскі народ уобачы ў гэтым вершы адлюстраванне свайго лёсу. Верш «Алеся» перад вайной быў запісаны ў адным з калгасіў Кіеўшчыны, які украінскі фальклорны твор.

Творчы сувязі беларускай літаратуры мацнеюць з дня на дзень. Толькі ў гэтым годзе ў Маскве выйшлі ў перакладзе на рускую мову вялікі зборнік твораў Аркады Куляшова і Пятруся Броўкі, у Ленінградзе ў перакладзе ленынградскіх паэтаў і пісьменнікаў выданы «Анталогія беларускай паэзіі» і «Беларускія аповяданні», у Кіеве выйшла «Анталогія беларускай паэзіі» ў перакладзе украінскіх паэтаў.

Юбілейныя даты вялікіх класікаў літаратуры савецкіх народаў, згоды нацыянальнага мастацтва, якія адбываюцца ў Маскве, штогоднае прусуджэнне Сталінскай прэміі за навуковыя работы, вынаходствы, за тэатральныя пастаноўкі, кінакарціны, за выдатныя кнігі пісьменнікаў у нашай краіне ператвараюцца ва ўсенароднае святае ўсіх нацыянальных культур.

Сацыялістычная культура, якая складаецца з нацыянальных культур савецкіх народаў, з'яўляецца перамогай культуры свету. «Няхай аб'явіцца такая капіталістычная дзяржава, якая захачала б памерцаць з Савецкім Саюзам у галіне ўздыму культуры краіны!» — гаварыў В. М. Молатаў у дакладзе, прысвечаным 31-й гадавіне Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі.

З кожным днём набліжаецца запавядаемая мэта савецкіх людзей — камунізм. Беларускі народ ідзе да гэтай мэты ў братняй сям'і многанарцыянальнай вялікай дзяржавы.

ПРАЗ БУРЮ СВЯПІЛА НАМ СОНЯ СВАБОДЫ І ЛЕНІН ВЯЛІКІ НАМ ШЛЯХ АЗАРЫЎ. НАС ВЫРАСЦІЎ СТАЛІН — НА ВЕРНАСЦЬ НАРОДУ НА ПОДЗВІГІ НАС І НА ПРАЦЕ ПАТХНІЎ.

Планат, выпушчаны Белдзяржвыдавцтвам да 30-годдзя БССР. Работы мастакоў М. Гуцёва, С. Раманова і Я. Тараса.

УКАЗ ПРЭЗІДЫУМА ВЯРХОЎНАГА СОВЕТА БССР АБ СКЛІКАННІ ВЯРХОЎНАГА СОВЕТА БЕЛАРУСКАЙ ССР

Склікаць юбілейную сесію Вярхоўнага Савета Беларускай ССР, прысвечаную 30-годдзю Беларускай Савецкай Соцыялістычнай Рэспублікі 1 студзеня 1949 года ў горадзе Мінску.

Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР В. КАЗЛОЎ. Сакратар Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР А. БОНДАР. 17 лістапада 1948 года. Гор. Мінск.

СТВАРЭННЕ РЭСПУБЛІКАНСКАГА КАМІТЭТА ПА ПРАВЯДЗЕННЮ 150-ГОДДЗЯ 3 ДНЯ НАРАДЖЭННЯ А. С. ПУШКІНА

Урад Беларускай ССР стварыў рэспубліканскі юбілейны камітэт па падрыхтоўцы і правядзенню 150-годдзя з дня нараджэння вялікага рускага паэта А. С. Пушкіна, якое спадзінецца 6 чэрвеня 1949 года.

У камітэт увайшлі Якуб Колас (старшыня), Броўка П. У. (намеснік старшыні), Барысенка В. В., Багатыроў А. В., Бельскі І. А., Глебзін Г. П., Гутараў І. В., Глеб-Ка П. Ф., Грашчанкаў Н. І., Драгун Д. І., Зайцаў Е. А., Іаўчук М. Т., Кісялёў К. В., Крапіва К. К., Куляшоў А. А., Кривоускі

Н. І., Кривоускі І. І., Канаплін Е. Н., Крысько Ц. В., Лютаровіч П. В., Матузаў З. П., Мінковіч М. А., Раманаў А. В., Танк Максім, Тамашэвіч В. А.

Камітэту даручана распрацаваць мерапрыемствы па падрыхтоўцы і правядзенню 150-годдзя з дня нараджэння А. С. Пушкіна і шырокай папулярнага срод працоўных рэспублікі літаратурнай спадчыны вялікага рускага паэта.

(БЕЛТА).

Вынікі конкурса на аднаактавую п'есу

Заключыўся Беларускае рэспубліканскі конкурс на лепшую аднаактавую п'есу для драматычных гурткоў мастацкай самадзейнасці, аб'яўлены Кіраўніцтвам па справах мастацтва пры Савеце Міністраў БССР і Саюзам савецкіх пісьменнікаў Беларусі. Жюры конкурса, разгледзеўшы 94 п'есы, першую і другую прэміі пакінула не прысуджанымі. Трэцяя прэмія на 1.500 рублёў прысуджана пісьменніку Усеваладу Браўчанку за п'есу «Шыла ў машку не схаваеш» і маладому драматургу Андрэю Макаёнку за п'есу «Перад сустрэчай».

Абедзве п'есы адлюстравваюць пасляваеннае калгаснае будаўніцтва. Захвочвальнымі ўзнагародамі адзначаны п'есы «Не забудзем» і «Слуга народа» Ул. Няфёда і п'еса А. Макаёнка і П. Васілеўскага «Жыццё патрабуе». 14 п'ес, сярод якіх «Старонка жыцця» Стэпкіна, «Спосаб тры, дроб сем» Арыянаўскага, «Пошта» Свірыдава і інш., вызначаны журы для далейшай працоўкі. Аўтарам гэтых п'ес будзе аказана дапамога з боку драматургічнай секцыі Саюза савецкіх пісьменнікаў БССР.

ПА РЭСПУБЛІЦЫ

Напярэдадні юбілею

Да 30-годдзя БССР па прадпрыемствах, у калгасках, хатах-чытальнях Палескай вобласці праводзіцца гутаркі аб жыцці і літаратурнай творчасці беларускіх пісьменнікаў Янкі Купалы, Якуба Коласа, Аркады Куляшова, Пятруся Броўкі.

ЗАСЛУЖАНЫ АЎТАРЫТЭТ

Аўтарытэтам сярод чытачоў карыстаецца ў Уздзенскага раёна бібліятэка. Яе кніжны фонд налічвае звыш 8.000 тамоў кніг палітычнай, мастацкай і навуковай літаратуры.

Пры бібліятэцы працуе літаратурны гурток.

Нядаўна праведзена з чытачамі абмеркаванне кнігі А. Фадзеева «Маладая гвардыя», Б. Палагова «Аповесць аб сапраўдным чалавеку» і В. Панава «Спадарожнікі». У абмеркаванні прынялі ўдзел 120 чалавек.

Бібліятэкай шырока папулярнаюцца прыродазнаўча-навуковыя веды, наладжана чытанне лекцыяў і правядзенне гутарак. Пры бібліятэцы працуе гурток па вывучэнню біяграфіі В. І. Леніна і І. В. Сталіна.

Бібліятэка адкрыла ў калгасках раёна 14 сваіх філіялаў.

У калгасным клубе

Клуб калгаса «Чырвоны спяг», Брацінскага раёна, стаў сапраўдным культурным цэнтрам на сяле. Сюды насяра работы прыходзяць калгаснікі, каб паслухаць лекцыю, прачытаць газету ці часопіс.

Пры клубе ёсць бібліятэка. Яна налічвае каля 100 чытачоў. Толькі за апошні час калгаснік Гаўрыленка прачытаў раман «Будучыня» Э. Самуіленка, «Капітанскае дачку» А. Пушкіна, аповесць «Глыбокая стэпная дзяржава, якая захачала б памерцаць з Савецкім Саюзам у галіне ўздыму культуры краіны!» — гаварыў В. М. Молатаў у дакладзе, прысвечаным 31-й гадавіне Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі.

З кожным днём набліжаецца запавядаемая мэта савецкіх людзей — камунізм. Беларускі народ ідзе да гэтай мэты ў братняй сям'і многанарцыянальнай вялікай дзяржавы.

НАРОДНЫЯ ТАЛЕНТЫ

Чатыры дні ў Мазыры ішоў агляд мастацкай самадзейнасці. У ім прынялі ўдзел харавыя, драматычныя, танцавальныя калектывы, калгасныя духавыя і струнныя аркестры. Агляд паказаў, якімі выдатнымі талентамі багата савецкае Палессе. З поспехам выступіў Юравіцкі хор. У ім удзельнічаюць калгаснікі і калгасніцы двух суседніх сельгасарцеляў — «1 мая» і «Ударнік». Хор выканаў народныя жартоўныя песні і песні беларускіх кампазітараў: «Падзяка Сталіну» — Я. Цікоцкага, «Мы беларусы» — Н. Сакалоўскага, «Зямля наша, маці-Радзіма» — Р. Пукста. Цэла сустрэлі глядачы хор калгаса імя Сталіна, у праграме якога песня кампазітара Сакалоўскага «Гэту песню мы самі складалі», напісаная на словы калгасніцы Коханавой — удзельніцы хора.

Вынігт Угалоў (Жыткавічы) удава выканаў музычны эцюд «Проводы на фронт», напісаны ім самім.

Лепшыя выканаўцы адзначаны прэміямі.

ПАПУЛЯРНАЯ БІБЛІЯТЭКА

Горадская раённая бібліятэка карыстаецца вялікай папулярнасцю сярод насельніцтва. Яе кніжны фонд налічвае зараз 15 тысяч тамоў літаратуры.

Ліч чытачоў у параўнанні з мінулым годам узрос на 400 чалавек і дасягнуў звыш 1000.

Для абслугоўвання калгаснікаў створана 13 бібліятэк-перасоак, праз якія ў вёскі накіравана не менш 970 экзэмпляраў палітычнай, мастацкай, навуковай і сельгаспадарчай літаратуры.

У бібліятэцы сістэматычна наладжваюцца кніжныя выстаўкі ў дапамогу вывучэнню гісторыі ВКП(б), у дапамогу вывучэнню

14 канцэртаў

Калектывы мастацкай самадзейнасці пры Юравіцкай хата-чытальні за апошнія тры месяцы даў 14 канцэртаў. Ён абслугована 10 калгасаў Юравіцкага, Бярэзавскага і Крышчыцкага сельскіх саветаў.

Пры хата-чытальні арганізаваны хор, які налічвае ў сваім рэпертуары больш 100 беларускіх, рускіх і украінскіх народных песень і песень савецкіх кампазітараў.

Сярод іх: «Падзяка Сталіну» — музыка Я. Цікоцкага, «Зямля наша, маці-Радзіма» — музыка Р. Пукста, «Упрыгожым нашы хаты» — музыка І. Любана, «Мы беларусы» — музыка Н. Сакалоўскага і інш.

БРАШУРА-НАРЫС

Беларускае Дзяржаўнае вытворнае да 30-годдзя БССР рытуе выпуск брашуры-нарыса аб дасягненнях музычнай асветы ў рэспубліцы за гады савецкай улады.

У напісанні брашуры ўдзельнічаюць старэйшыя выкладчыкі кансерваторыі А. Бяссмертна, Л. Мухарынская, В. Катлеўская, С. Ісічэвіч, Е. Жыў, Д. Румянцаў, М. Шыфрын, Р. Крышчэр і Л. Харык.

СЕЛЬСКІЯ ЛЕКТОРЫ

Пры Прысінкаўскай хата-чытальні, Уздзенскага раёна, Мінскай вобласці, створаны лекторы. Для чытання лекцыяў прыцягнуты ўрачы, настаўнікі і аграпаны сяла.

Толькі за апошнія два месяцы прагавана 23 лекцыі па агульна-палітычныя, сельгаспадарчыя, прыродазнаўча-навуковыя тэмы.

Пасля лекцыяў наладжваюцца дыскусіі.

Прыкметна ажыўлася лекцыйна работа і ў іншых вёсках Уздзенскага раёна. У калгасках створаны каля 37 сельскіх лекторыяў.

Выстаўка ў Пінску

Пінскі Дом Народнай творчасці ў канцы лістапада адкрыў абласную выстаўку выдзечкага мастацтва, прысвечаную 30-годдзю БССР.

Усяго на выстаўцы экспанавана 95 работ мастакоў-самавучак. На выстаўцы прадстаўлены скульптура, жывалік, мастацкая вышыўка, ганчарныя вырабы, разьба па дрэву і інш.

Сярод работ прыкладнога мастацтва вызначаецца партрэт таварыша Сталіна, вышыты шойфам Лідзіяй Патроўскай

Скульптурна-ляпная майстэрня

У Мінску, пры Галоўным Кіраўніцтва па аднаўленню горада працуе скульптурна-ляпная майстэрня. Тут праводзіцца дэкаратыўная лепка для архітэктурнай аддзелку светлых матэрыялаў для рэканструяванай Савецкай вуліцы Мінска. Зараз скульптары заключылі аднаўленне Дошкі Гонару калгасаў Беларусі.

Дасягненні народнай асветы БССР за 30 год

*
С. УМРЭЙКА
*

«Таварышы І. Сталін і С. Орджанікідзе ў штабе Рэвансавета Заходняга фронту ў 1919 годзе ў г. Смаленску». Нарціна мастака Я. Крассоўскага. Фотарэпрадукцыя Г. Буганні.

ЛЮБІМЫ ВОБРАЗ

Вобраз правадзіра і настаўніка вялікага Сталіна з'яўляецца любімай тэмай народнай мастацкай творчасці.

Роднае і блізкае беларускаму народу імя Сталіна славіцца ў песнях і казках, у творах беларускага народнага выяўленчага мастацтва.

Беларускі народ адначасу сваю адданасць таварышу Сталіну шматлікімі падарункамі, зробленымі рукамі майстроў народнай творчасці.

Лепшай ілюстрацыяй глыбокай любові і ўдзячнасці таварышу Сталіну з'яўляецца пісьмо беларускага народа, напісанае ў 1936 годзе. Напісанае дзюма мільёнамі чалавек, яно расказвае аб пляжым жыцці беларусаў да Кастрычніцкай рэвалюцыі і аб шчаслівым жыцці пры савецкай уладзе.

Тэкст гэтага пісьма быў выштыты шоўкам на падатне лепшымі беларускімі вышывальшчыцамі, што з'ехаліся ў Мінск з усіх канцоў Беларусі. Яны ўклалі ў гэту адзкую работу ўсё сваё ўменне, усю сваю любовь да вялікага правадзіра. У гэтым калектыўным мастацкім творы яскрава бачна, як расквітнела мастацтва беларускага народа пад сонцам Сталінскай Канстытуцыі.

Асаблівай увагі заслугоўвае мазаічная скрынка, зроблена для захоўвання пісьма. На скрынку паўна больш ста тысяч мініяцюрных кавалкаў розных пар дрэва. Гэтыя кавалкі рукамі народных майстроў сцелены ў пудоўныя ўзоры і малюнкi, якія з'яўляюцца мастацкімі выкананымі кампазіцыямi на розныя тэмы: ахова рэбужоў Савецкага Саюза, індустрыялізацыя БССР, калгаснае вяселле і г. д.

Гэты выдатны мастацкі твор беларускага народа зараз захоўваецца ў Маскоўскім музеі рэвалюцыі, дзе выстаўлены ў залі падарункаў І. В. Сталіну ад народаў ССРР і замежных народаў.

Сваю глыбокую адданасць вялікаму Сталіну за вызваленне Заходняй Беларусі ад прыгнёту польскіх панюў і ўзяццанне беларускага народа ў адзіную Савецкую дзяржаву, майстры народнага мастацтва Заходняй Беларусі ўвасобілі ў шматлікіх выдатных падарунках, у большай частцы выкананых калектыўна.

Маладыя вёскі Мальчыкі, Ружанскага раёна, Брэскага вобласці, выткала вялікі каларовы дышан, на каіме якога напісаны словы: «Дар за вызваленне Заходняй Беларусі ад маладыя вёскі Іосіфу Вісарыявічу Сталіну, 1939 г.»

Жанчыны сяла Панаікаў калектыўна выткалі вялікі каларовы дышан, у цэнтры якога — пяціканцовая зорка, ініцыялы «І. В. С.» і надпіс «Вялікаму Сталіну ад вызваленых народаў Заходняй Беларусі».

Сялянскі вёскі Заполье, Навагрудскага раёна, адзначылі гэту выдатную падзею ў жыцці народа вялікім мастацкім творам. Яны выткалі выдатны дышан з надпісам: «Вызваліцелю Заходняй Беларусі—любiмому настаўніку, бацьку і другу таварышу Сталіну ад працоўных жанчын заходніх абласцей БССР».

У гады Вялікай Айчыннай вайны народныя таленты прадаўжалі творчы, уласабодна з'яўляючы ў мастацкіх формах свае затэсненныя мары аб бліжэйшым вызваленні роднай зямлі. Яны глыбока верылі і аддавалі ўсё свае думкі і пачуцці таму, хто з непахіснай пэўнасцю і ўпэўненасцю каваў перамогу над неаўдольным ворагам чалавечтва.

У глыбокім варажым тыле, рызкуючы жыццём, яны падрыхтавалі новы мастацкі творы. Сялянка Маладзечанскага вобласці Стужыцкая ў гады вайны вышывала партрэт таварыша Сталіна. Выдаюа тачыцца Чырвонаслабодскага раёна, Бабруйскага вобласці, Аляксандра Мяснішак яшчэ задавога да вызвалення свайго раёна пачала рыхтаваць падарунак любiмому правадзіру—абрус уласнай работы.

З новай сілай расквітнела беларускае народнае мастацтва пасля вайны. У новых мастацкіх творах ярка адлюстроўваецца бліжняя любовь вызваленага беларускага народа да геніяльнага стратэга і палкаводца—вядлікага Сталіна, даючы якому беларускі народ зноў атрымаў магчымасць будаваць сваю сацыялістычную Радзіму.

Гэтымі сельскагаспадарчымі арцелі імя Глыба з асаблівым натхненнем падрыхтавалі падарунак любiмому правадзіру. З гэтай мэтай яны спецыяльна вырошчвалі лён. Дні і ночы думалі яны над лепшым узорам для свайго падарунка. Атрымаўся яркі твор народнага мастацтва, у цэнтры якога вялікімі літарамі выткана—«Роднаму правадзіру Сталіну».

Імя вялікага і любімага Сталіна непарушна звязана з Масквой, з Крэмлём, дзе ён жыў і працуе. Майстры народнага мастацтва Беларусі часта паказваюць таварыша Сталіна на фоне Крэмля, яго старажытных сцен і вежаў. У выдатным габелене «Слава Сталінскім саветам», які выштыты ў беларускім стылі бабруйскай вышывальшчыцамі ў 1938 годзе, таварыш Сталін паказаны на фоне маўзалея Леніна і Спаскай вёскі Крэмля.

Выдатнай работай з'яўляецца габелен, які выштыты калектыўна супрацоўнікамі ЦС Асаавіяхіма БССР і прысвечаны дню Сталінскай Канстытуцыі. У гэтым габелене таварыш Сталін паказаны ў той момант, калі ён выступае з дакладам ад Канстытуцыі.

На выстаўцы беларускага мастацтва ў Маскве быў экспаніраваны партрэт таварыша Сталіна, выштыты шоўкам на падатне ў 1933 годзе І. Н. Петракавай.

Значнае колькасць партрэтаў І. В. Сталіна прадстаўлена майстрамі беларускай народнай рызбы, інкрустацыі і мазаікі. Вядомы выдатны партрэт таварыша Сталіна майстра мастацкай інкрустацыі Г. Гебелева (Мінск), цудоўная інкрустацыя на дрэве Н. А. Шудрыка (1940 г.), Шыльмана (Брест, 1940 г.), Ляшчэва (Магілёўскі раён).

Асабліва цікавае ўаўле скульптура на дрэве. Народныя скульптары неаднаразова з вялікім поспехам падрыхтавалі да выставак бюсты таварыша Сталіна. Калгасніц сельскагаспадарчым арцелі «Другая пяцігодка» (Вялікініцкі раён) Б. М. Хрушчю выразілі з бірызю выдатны бюст правадзіра. Таланавіты самаучка-рэзчык К. Казея ў 1947 годзе зрабіў бюст таварыша Сталіна. Гэта работа неаднаразова экспаніравалася на выстаўках.

На Усебеларускай выстаўцы майстроў народнай творчасці быў прадстаўлены партрэт І. В. Сталіна, выкананы І. Саўко на дрэве.

Вобраз вялікага генія рэвалюцыі І. В. Сталіна служыць невычэрпнай крыніцай натхнення для майстроў беларускага народнага мастацтва. Аб гэтым яскрава сведчаць шматлікія творы, выкананыя ў розных галінах мастацтва: у ткацтве і вышывацц, у рызбе і інкрустацыі на дрэву, у чэкацы па межд і работах па камяну, у чыгуныным ліці і гравіроўцы па металу і г. д.

Задушыены і шырыя настроі народных майстроў выдатна перададзены ў высокапатрыятычных работах, прысвечаных таму, хто выдзлі Вялікі Савецкі Саюз ад перамогі да перамогі, таму, да каго накіраваны лепшыя думы і жаданні савецкіх людзей і ўсяго прагрэсіўнага чалавечтва.

На працягу ўсёй шматвяковай гісторыі да Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі, беларускі народ знаходзіўся пад жорсткім прыгнётам. Царскае самадзяржаўе трымае ўвесь народ у цемры, бяспраўі і прыгнёчанасці, не давала магчымасці працоўным атрымаць асвету.

Па дадзеным школьнага перапісу 1880 года ў Віленскай вучэбнай акрузе (у складзе ўваходзіла значная частка тэрыторыі Беларусі) на 100 дзяцей мужчынскага полу 7—14-гадовага ўзросту навучалася ў школе 9,6 працента, дзяўчат-жа ў гэтым узросце навучалася толькі 0,5 працента. Такім чынам толькі адна дзяткавая частка ўсяго ліку дзяцей у гэтым узросце навучалася ў школе.

Існаваўшая ў Беларусі да Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі школьная сістэма была лабудавана на прычынах саслоўнасці і насіла яскрава выяўлены характарыстыкі класавы характар. Стара, дарэвалюцыйная школа ўсім сваім зместам і накіраванасцю ведаў служыла задачам выхавання аддзёных слуг буржуазна-памешчыцкага ладу.

На працягу ўсяго перыяда рэвалюцыйнай барацьбы рабочага класа Расіі большавіцкая партыя неаднаразова высювала пытанне барацьбы пролетарыята і яго партыі за шырокую асвету народных мас. Гэтыя патрабаванне знайшлі сваё адлюстраванне ў праекце праграмы РСДРП(б) 1903 г., якая была складзена В. І. Леніным. У рэвалюцыі 1905 года патрабаванне шырокай асветы народных мас з'яўлялася адным з агульнанацыянальных патрабаванняў пролетарыята і дэмакратычных мас народа, кіруючых партыяй большавікоў. В. І. Ленін у сваёй рабоце «Да сялянскай беднаці» ставіў пытанне аб неабходнасці ажыццяўлення ўсеагульнага абавязковага навучання.

Але пакуль існавалі царызм, пытанне аб усеагульным навучанні не магло быць вырашана ў Расійскай імперыі, а там больш на Украінах, дзе панавалі рэжым нацыянальнага прыгнёту і палітычнага баспраўя.

Толькі пасля перамогі Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі былі ажыццяўлены праграмныя патрабаванні партыі ў галіне народнай асветы.

Першыя дэкреты савецкай улады па пытанні народнай асветы былі накіраваны на ліквідацыю царскай школьнай «сістэмы» і распрацоўку асноўных прынцыпаў адзінай сістэмы народнай асветы. Асвета стала даступнай усю працоўным, незалежна ад полу, нацыянальнасці і маёмаснага становішча.

У аснову лабудовы школы ў БССР былі пакладзены «Палажэнне аб адзінай працоўнай школе» і Станована першай партыйнай народы па народнай асвете, якая адбылася ў Маскве ў канцы снежня 1920 г. і ў пачатку студзеня 1921 г. У «Палажэнні аб адзінай працоўнай школе» былі сфармуляваны ў асноўным мэты і задачы савецкай школы, яны вызначалі змест і арганізацыю яе работы. Упершыню на школу была ўскладзена вялікая пераўтваральная функцыя. Ставілася задача выхавання новага чалавека, вольнага ад рабскай псіхалогіі капіталістычнага грамадства. Школа павіна была даваць усебаковае развіццё свайму вучню, выхоўваць іх адзудаванымі і адданымі справе камуністычнай партыі людзьмі, фарміраваць у іх навуковы дыялектыка - матэрыялістычны светаспагляд, прывіваць ім камуністычную свядомасць.

Дзякуючы выключнай увазе і клопату савецкай улады і камуністычнай партыі ў БССР шпаркім тэмпам навучалася сетка адзінай працоўнай школы. Калі ў 1920/21 навучальным годзе ў БССР было створана 4890 школ, у якіх навучалася 374728 вучняў, то ўжо ў 1926/27 навучальным годзе працавала 5247 школ, у якіх навучалася 464730 вучняў, а праз чатыры гады, у 1930/31 навучальным годзе ў БССР працавала ўжо 6681 школа з лікам 688320 вучняў. За гэтыя-ж гады ў БССР упершыню была створана і шпаркім тэмпам развілася самагдоўная і сярэдняя школа. Ужо ў 1930/31 годзе ў БССР існавала 580 сямігадовых школ, у якіх навучалася 184500 вучняў.

Гістарычнае значэнне ў развіцці савецкай школы мелі рашэнні XVI з'езда ВКП(б). З'езд устанавіў, што ажыццяўленне ўсеагульнага абавязковага першапачатковага навучання і ліквідацыі непісьменнасці павіны быць бязвоў задачай партыі ў бліжэйшым перыяд. «Галоўнае пільне,—гаварыў на гэтым з'ездзе таварыш Сталін,—перайці на абавязковае першапачатковае навучанне. Я гавару «галоўнае», таму што такі пераход азначаў-бы рашучы крок у справе культурнай рэвалюцыі. А перайці да гэтай справы даўно пара, бо мы маем

першую частку апавесці некаторых вобразаў (карэспандэнта газеты, настаўніцы Ліза, кулака Сабягі і яго сына) нічым не апраўдана.

Пісьменнікі Я. Брыль і Т. Хадкевіч гаварылі аб адсутнасці галоўнай тэмы ў творы, якая-б вызначала сабой яго накіраванасць і кампазіцыю. Калі меркаваць паводле назвы твора і яго пачатку,—сказаў Я. Брыль,—а таксама па тым, што яго героі з'яўляюцца людзі з аднаго калгаса, дык можна думаць, што аўтар хапелі паказаць тое новае, што з'явілася ў людзях калгаснага вёскі. Аднак, гэтая тэма не зрабілася галоўнай. Якім аградуем, хто галоўны герой, каго аўтар больш любіць.

Асноўнай тэмай твора трэба было зрабіць паказ таго, як навука ў нашай краіне робіцца ўсеагульнай і служыць на карысць народа,—адначасу ў сваім выступленні У. Карнаў.

Асноўнай тэмай твора трэба было зрабіць паказ таго, як навука ў нашай краіне робіцца ўсеагульнай і служыць на карысць народа,—адначасу ў сваім выступленні У. Карнаў.

Асноўнай тэмай твора трэба было зрабіць паказ таго, як навука ў нашай краіне робіцца ўсеагульнай і служыць на карысць народа,—адначасу ў сваім выступленні У. Карнаў.

Асноўнай тэмай твора трэба было зрабіць паказ таго, як навука ў нашай краіне робіцца ўсеагульнай і служыць на карысць народа,—адначасу ў сваім выступленні У. Карнаў.

Асноўнай тэмай твора трэба было зрабіць паказ таго, як навука ў нашай краіне робіцца ўсеагульнай і служыць на карысць народа,—адначасу ў сваім выступленні У. Карнаў.

Асноўнай тэмай твора трэба было зрабіць паказ таго, як навука ў нашай краіне робіцца ўсеагульнай і служыць на карысць народа,—адначасу ў сваім выступленні У. Карнаў.

Асноўнай тэмай твора трэба было зрабіць паказ таго, як навука ў нашай краіне робіцца ўсеагульнай і служыць на карысць народа,—адначасу ў сваім выступленні У. Карнаў.

Асноўнай тэмай твора трэба было зрабіць паказ таго, як навука ў нашай краіне робіцца ўсеагульнай і служыць на карысць народа,—адначасу ў сваім выступленні У. Карнаў.

Асноўнай тэмай твора трэба было зрабіць паказ таго, як навука ў нашай краіне робіцца ўсеагульнай і служыць на карысць народа,—адначасу ў сваім выступленні У. Карнаў.

Асноўнай тэмай твора трэба было зрабіць паказ таго, як навука ў нашай краіне робіцца ўсеагульнай і служыць на карысць народа,—адначасу ў сваім выступленні У. Карнаў.

Асноўнай тэмай твора трэба было зрабіць паказ таго, як навука ў нашай краіне робіцца ўсеагульнай і служыць на карысць народа,—адначасу ў сваім выступленні У. Карнаў.

Асноўнай тэмай твора трэба было зрабіць паказ таго, як навука ў нашай краіне робіцца ўсеагульнай і служыць на карысць народа,—адначасу ў сваім выступленні У. Карнаў.

Асноўнай тэмай твора трэба было зрабіць паказ таго, як навука ў нашай краіне робіцца ўсеагульнай і служыць на карысць народа,—адначасу ў сваім выступленні У. Карнаў.

На працягу ўсёй шматвяковай гісторыі да Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі, беларускі народ знаходзіўся пад жорсткім прыгнётам. Царскае самадзяржаўе трымае ўвесь народ у цемры, бяспраўі і прыгнёчанасці, не давала магчымасці працоўным атрымаць асвету.

Па дадзеным школьнага перапісу 1880 года ў Віленскай вучэбнай акрузе (у складзе ўваходзіла значная частка тэрыторыі Беларусі) на 100 дзяцей мужчынскага полу 7—14-гадовага ўзросту навучалася ў школе 9,6 працента, дзяўчат-жа ў гэтым узросце навучалася толькі 0,5 працента. Такім чынам толькі адна дзяткавая частка ўсяго ліку дзяцей у гэтым узросце навучалася ў школе.

Існаваўшая ў Беларусі да Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі школьная сістэма была лабудавана на прычынах саслоўнасці і насіла яскрава выяўлены характарыстыкі класавы характар. Стара, дарэвалюцыйная школа ўсім сваім зместам і накіраванасцю ведаў служыла задачам выхавання аддзёных слуг буржуазна-памешчыцкага ладу.

На працягу ўсяго перыяда рэвалюцыйнай барацьбы рабочага класа Расіі большавіцкая партыя неаднаразова высювала пытанне барацьбы пролетарыята і яго партыі за шырокую асвету народных мас. Гэтыя патрабаванне знайшлі сваё адлюстраванне ў праекце праграмы РСДРП(б) 1903 г., якая была складзена В. І. Леніным. У рэвалюцыі 1905 года патрабаванне шырокай асветы народных мас з'яўлялася адным з агульнанацыянальных патрабаванняў пролетарыята і дэмакратычных мас народа, кіруючых партыяй большавікоў. В. І. Ленін у сваёй рабоце «Да сялянскай беднаці» ставіў пытанне аб неабходнасці ажыццяўлення ўсеагульнага абавязковага навучання.

Але пакуль існавалі царызм, пытанне аб усеагульным навучанні не магло быць вырашана ў Расійскай імперыі, а там больш на Украінах, дзе панавалі рэжым нацыянальнага прыгнёту і палітычнага баспраўя.

Толькі пасля перамогі Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі былі ажыццяўлены праграмныя патрабаванні партыі ў галіне народнай асветы.

Першыя дэкреты савецкай улады па пытанні народнай асветы былі накіраваны на ліквідацыю царскай школьнай «сістэмы» і распрацоўку асноўных прынцыпаў адзінай сістэмы народнай асветы. Асвета стала даступнай усю працоўным, незалежна ад полу, нацыянальнасці і маёмаснага становішча.

У аснову лабудовы школы ў БССР былі пакладзены «Палажэнне аб адзінай працоўнай школе» і Станована першай партыйнай народы па народнай асвете, якая адбылася ў Маскве ў канцы снежня 1920 г. і ў пачатку студзеня 1921 г. У «Палажэнні аб адзінай працоўнай школе» былі сфармуляваны ў асноўным мэты і задачы савецкай школы, яны вызначалі змест і арганізацыю яе работы. Упершыню на школу была ўскладзена вялікая пераўтваральная функцыя. Ставілася задача выхавання новага чалавека, вольнага ад рабскай псіхалогіі капіталістычнага грамадства. Школа павіна была даваць усебаковае развіццё свайму вучню, выхоўваць іх адзудаванымі і адданымі справе камуністычнай партыі людзьмі, фарміраваць у іх навуковы дыялектыка - матэрыялістычны светаспагляд, прывіваць ім камуністычную свядомасць.

Дзякуючы выключнай увазе і клопату савецкай улады і камуністычнай партыі ў БССР шпаркім тэмпам навучалася сетка адзінай працоўнай школы. Калі ў 1920/21 навучальным годзе ў БССР было створана 4890 школ, у якіх навучалася 374728 вучняў, то ўжо ў 1926/27 навучальным годзе працавала 5247 школ, у якіх навучалася 464730 вучняў, а праз чатыры гады, у 1930/31 навучальным годзе ў БССР працавала ўжо 6681 школа з лікам 688320 вучняў. За гэтыя-ж гады ў БССР упершыню была створана і шпаркім тэмпам развілася самагдоўная і сярэдняя школа. Ужо ў 1930/31 годзе ў БССР існавала 580 сямігадовых школ, у якіх навучалася 184500 вучняў.

Гістарычнае значэнне ў развіцці савецкай школы мелі рашэнні XVI з'езда ВКП(б). З'езд устанавіў, што ажыццяўленне ўсеагульнага абавязковага першапачатковага навучання і ліквідацыі непісьменнасці павіны быць бязвоў задачай партыі ў бліжэйшым перыяд. «Галоўнае пільне,—гаварыў на гэтым з'ездзе таварыш Сталін,—перайці на абавязковае першапачатковае навучанне. Я гавару «галоўнае», таму што такі пераход азначаў-бы рашучы крок у справе культурнай рэвалюцыі. А перайці да гэтай справы даўно пара, бо мы маем

першую частку апавесці некаторых вобразаў (карэспандэнта газеты, настаўніцы Ліза, кулака Сабягі і яго сына) нічым не апраўдана.

Пісьменнікі Я. Брыль і Т. Хадкевіч гаварылі аб адсутнасці галоўнай тэмы ў творы, якая-б вызначала сабой яго накіраванасць і кампазіцыю. Калі меркаваць паводле назвы твора і яго пачатку,—сказаў Я. Брыль,—а таксама па тым, што яго героі з'яўляюцца людзі з аднаго калгаса, дык можна думаць, што аўтар хапелі паказаць тое новае, што з'явілася ў людзях калгаснага вёскі. Аднак, гэтая тэма не зрабілася галоўнай. Якім аградуем, хто галоўны герой, каго аўтар больш любіць.

Асноўнай тэмай твора трэба было зрабіць паказ таго, як навука ў нашай краіне робіцца ўсеагульнай і служыць на карысць народа,—адначасу ў сваім выступленні У. Карнаў.

Асноўнай тэмай твора трэба было зрабіць паказ таго, як навука ў нашай краіне робіцца ўсеагульнай і служыць на карысць народа,—адначасу ў сваім выступленні У. Карнаў.

Асноўнай тэмай твора трэба было зрабіць паказ таго, як навука ў нашай краіне робіцца ўсеагульнай і служыць на карысць народа,—адначасу ў сваім выступленні У. Карнаў.

Асноўнай тэмай твора трэба было зрабіць паказ таго, як навука ў нашай краіне робіцца ўсеагульнай і служыць на карысць народа,—адначасу ў сваім выступленні У. Карнаў.

Асноўнай тэмай твора трэба было зрабіць паказ таго, як навука ў нашай краіне робіцца ўсеагульнай і служыць на карысць народа,—адначасу ў сваім выступленні У. Карнаў.

Асноўнай тэмай твора трэба было зрабіць паказ таго, як навука ў нашай краіне робіцца ўсеагульнай і служыць на карысць народа,—адначасу ў сваім выступленні У. Карнаў.

Асноўнай тэмай твора трэба было зрабіць паказ таго, як навука ў нашай краіне робіцца ўсеагульнай і служыць на карысць народа,—адначасу ў сваім выступленні У. Карнаў.

Асноўнай тэмай твора трэба было зрабіць паказ таго, як навука ў нашай краіне робіцца ўсеагульнай і служыць на карысць народа,—адначасу ў сваім выступленні У. Карнаў.

Асноўнай тэмай твора трэба было зрабіць паказ таго, як навука ў нашай краіне робіцца ўсеагульнай і служыць на карысць народа,—адначасу ў сваім выступленні У. Карнаў.

Асноўнай тэмай твора трэба было зрабіць паказ таго, як навука ў нашай краіне робіцца ўсеагульнай і служыць на карысць народа,—адначасу ў сваім выступленні У. Карнаў.

Асноўнай тэмай твора трэба было зрабіць паказ таго, як навука ў нашай краіне робіцца ўсеагульнай і служыць на карысць народа,—адначасу ў сваім выступленні У. Карнаў.

Асноўнай тэмай твора трэба было зрабіць паказ таго, як навука ў нашай краіне робіцца ўсеагульнай і служыць на карысць народа,—адначасу ў сваім выступленні У. Карнаў.

Асноўнай тэмай твора трэба было зрабіць паказ таго, як навука ў нашай краіне робіцца ўсеагульнай і служыць на карысць народа,—адначасу ў сваім выступленні У. Карнаў.

Асноўнай тэмай твора трэба было зрабіць паказ таго, як навука ў нашай краіне робіцца ўсеагульнай і служыць на карысць народа,—адначасу ў сваім выступленні У. Карнаў.

На працягу ўсёй шматвяковай гісторыі да Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі, беларускі народ знаходзіўся пад жорсткім прыгнётам. Царскае самадзяржаўе трымае ўвесь народ у цемры, бяспраўі і прыгнёчанасці, не давала магчымасці працоўным атрымаць асвету.

Па дадзеным школьнага перапісу 1880 года ў Віленскай вучэбнай акрузе (у складзе ўваходзіла значная частка тэрыторыі Беларусі) на 100 дзяцей мужчынскага полу 7—14-гадовага ўзросту навучалася ў школе 9,6 працента, дзяўчат-жа ў гэтым узросце навучалася толькі 0,5 працента. Такім чынам толькі адна дзяткавая частка ўсяго ліку дзяцей у гэтым узросце навучалася ў школе.

Існаваўшая ў Беларусі да Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі школьная сістэма была лабудавана на прычынах саслоўнасці і насіла яскрава выяўлены характарыстыкі класавы характар. Стара, дарэвалюцыйная школа ўсім сваім зместам і накіраванасцю ведаў служыла задачам выхавання аддзёных слуг буржуазна-памешчыцкага ладу.

На працягу ўсяго перыяда рэвалюцыйнай барацьбы рабочага класа Расіі большавіцкая партыя неаднаразова высювала пытанне барацьбы пролетарыята і яго партыі за шырокую асвету народных мас. Гэтыя патрабаванне знайшлі сваё адлюстраванне ў праекце праграмы РСДРП(б) 1903 г., якая была складзена В. І. Леніным. У рэвалюцыі 1905 года патрабаванне шырокай асветы народных мас з'яўлялася адным з агульнанацыянальных патрабаванняў пролетарыята і дэмакратычных мас народа, кіруючых партыяй большавікоў. В. І. Ленін у сваёй рабоце «Да сялянскай беднаці» ставіў пытанне аб неабходнасці ажыццяўлення ўсеагульнага абавязковага нав

ШЧЫРАЕ ПРЫВІТАННЕ ПІСЬМЕННИКАМ БРАТНЯЙ УКРАЇНЫ!

ЗЛАТА ПРАГА

(Урывак з трэцяй кнігі рамана „Сцяганосцы“)

Алесь ГАНЧАР

Паўло ТЫЧЫНА

Табе, народ любімы мой

І сонца, й дзень, і вільня ў цвечце,
і творчасці крылаты міг...
Няма найлепшага на свеце,
як пойдзеш на нагах сваіх.

Цявядзенець мускулы і жылы,
адчуеш дужасць у сабе...
Няма другога на свеце сілы,
як твай узвел у барацьбе.

Ды гэта сіла поўным ходам
сама к табе не прыбяжыць...
Ты навукай у народа
перамагаць, змагацца, жыць.

Жыццё прасіць не экскурсантам
і не як госьць яго прыманьць...
Хай дылентка брыльянтам
ў тваіх падзеях заблішчыць.

І песні зноў пяро мяржыць,
хай песні клікаюць на бой...
А сіла ж іх—табе належыць,
табе, народ любімы мой!

Цяча вада, шумяць асокі,
на прывязі стаць чаўны...
Б'юць свежыя зямныя сокі—
як асвятляюць нас яны!

Пачну матэрыю разгледзець,
законы руху напярэд...
А гэта ўсё табе належыць,
табе, любімы мой народ!

Хай цяжкія і шляху не страшчэ,
заўжыць смалей глядзі ў прасцяг...
Бо мужнасці няма інкашай,
як не папалоцца жыцця.

Агоні і сэрца!—па каменню
нажом!—адточыце ідэй...
Мачней няма змелтрэснення,
як сэрцы патрасаць людзей.

Але ты песняю крылатай
іх патрасеш тады, тады,
як сам душой не валасаты
і сваёй думкай малады.

А слова лёгка пушымай
(хоць і стары ты ўжо, няхай)...
На сэрца ападзе дзючыне
і абляціць любімы край...

Ці будзе гом, ці будзе сцюма—
ты крок упэўнена удалы...
Ты будзь вынослівым і думым,
загартаваным будзь, як сталь.

Знайці заўсёды і прымецьці
падзеў навакольных ход...
Адным табою жыць на свеце,
любімы, родны мой народ!

Як хочаш жыць ад роду й роду—
душы ты ў марэх не гайдай...
а роднаму свайму народу
і сталіну сваёй аддай.

Пераклад з украінскай мовы
М. Аўрамчык.

Хаму ў гэты дзень бачылі ўсюды. То ён стаў у дзяржавы паравага млына і гаварыў прамому перад славакамі, голасна раіў ім «абатуліць прадпрыемства на карысць народа»; то сядзеў, распустіўшы вусы, за сталом у садку каталіцкага папа і праклінаў папу рымскага; то, нарэшце, вадзіў на сяла з захмяленым хлэбаробамі і выхваліўся пазнаць чыясці зямлі.

Нарэшце, чутка пра ўсё гэта дайшла да вушай маёра Варанцова, і той загадаў неадкладна выклікаць да яго Хаецкага. «Дай такую волю, дык ён назаўтра табе калгас арганізуе, — думаў Варанцов пра сабата з Падольшчыны. — А ты павінен у дывізіі з-за яго пільна і глытаць...»

Неўзабаве Хама з'явіўся на выклік. Ён прышоў не адзін, а з цэлай кампаніяй цывільных, з якімі, відаць, паспеў ужо дзесяці пачаставаць сявянкаю. Славакі ўжо клікалі яго на імені, як свайго аднакласніка, і, размахваючы рукамі, кляліся, што выбралі-б Хаму сваім прыратарам, калі-б ён застаўся тут.

— Прыратар гэта што? Старшыня сельсавета? — пытаўся Хама і запэўніў сваіх новых сяброў, што яго, маўляў, на такую пасадку і дома выбяруць. Самаўпэўненасць Хама весела славакаў. Усе яны былі пераважна пажылымі, паважнымі людзьмі, у шырокіх брылях і з лямпачкамі ў зубах. Ім не патрэбны былі перакладчыкі, бо славацкая мова, як вядома, вельмі блізка да павучага падольскага дыялекта, на якім гаварыў Хама.

Крохачы вузкімі, воін з Падольшчыны распытаў жарты налева і направа, а славакі, весела завіхаючыся каля яго, на ходу зазіралі яму ў рот, ловячы кожнае сказанае слова.

— Калі мой таварыш маёр будзе мяне заадаць ўжо распякаць, дык вы падтрымаеце, — навукаў Хама прыцякаў. — Цягнеце за мяне руку... Будзьце жыўымі сведкамі, што, маўляў, Хама нас нічым не круціць.

Каля двара, у якім размясцілася падлічачы, Хаецкі сустраўся з Варанцовым. Маёр толькі што выйшаў з варот з некалькімі ўзброенымі юнакамі. Яны былі ў кароткіх шортах і ў гетрах, з чырвонымі партызанскімі значкамі на брылях. Юнакі шпэцыі жвава разказвалі Варанцову пра «Сцягу з Руска».

Убачыўшы Хаецкага, маёр спыніўся. — Дакладвайце, — сурова звярнуўся ён да мінамётчыка, — чыю вы там зямлю збіраецеся дзяліць? Можна маець тут свае ўласныя півы? І хто вас наогул упэўняваў у такіх справы?

Хама, вытруніўшыся, нейкі момант уважліва глядзеў на маёра, намагаючыся адгадаць настроячы пачаткі.

— Сумленне мяне ўпаўнаважыла, таварыш гварды маёр, — нарэшце ўпэўнена

выпаўніў ён. — Гутарка ішла пра зямлю тых зраджнікаў, што з немцамі паўцякалі.

— Гэта ворагі! Цісаўні! Паліцыянт!

— Дружна загарвалі славакі.

— Упикалі-б яны да сваёй магілы.

— Не будзе ім нашае земе.

— Хай ім Гітлер даць, калі мае.

Хама, падтрыманы гэтым дружным хорам, адразу падбадзёрыўся і, відаць, не адчуваючы на сабе ніякага граха, смежа працягнуў апраўдацца.

— Наошта я іх павяці дзяліў-бы. Хі-ба вы, браты-славакі, самі не адзінны ўправіцца? Хі-ба вы дазволіце ворагам народа вырнуцца ад немца і сесці на гэтыя паці?

— Не дазволім, пане Хама! — узбуджана зашпэцталі славакі.

— Я, таварыш гварды маёр, толькі раду даваў ім, як лепш...

— Што-ж такое вы раілі?

— А мая рада была такая: апрацаваны і засеяны півы размеркаваць паміж партызанскімі ўдовамі і маткамі. Тут ёсць нават такі семі, што іх сямні ў генерала Свабоды ваююць... А з неасвешанга каліна зможнейшым нарэшце, якія ўласнае цягла маюць... А каб не было ніякіх нараканняў і хітрыкаў, дык треба выбраць камісію такую, як наш камбед быў.

«Чым ты яму парочыць будзеш, — думаў, усміхаючыся ў душы, Варанцов. — Нядрэнна разрахаваў, чорт ваём!»

— Усе гэтыя пытанні, Хаецкі, будучы вышаны органамі новай пывыліцкай улады. Я ўпэўнены, што тут абійдзецца без вашага ўмяшання. Таварышы славакі самі ўправіцца з такімі справамі. Як вы скажаце, таварышы! — прыязна звярнуўся Варанцов да сведак Хама. — Управіцеся?

— Управімся, пане маёр! — энергічна заківалі вусамі сяляне.

— Вось, бачыце, Хама, — усміхнуўся Варанцов, — выходзіць, ваша ўмяшанне ў гэты справы непрадуманае і лішняе.

— Таварыш гварды маёр! — амаль інтыма звярнуўся Хаецкі, адразу завіўшы знаёмымі іскрамі вясёлай прыязні ў вачах маёра. — Ды ці-ж я ўмеаваюць? Дзе я здолею ва ўсё ўмяшчаць? Але калі мяне людзі з усіх бакоў тузаюць — расказваць, дапамажы, дай раду, дык мусу параіць. Хі-ба не? Ты, кажучы, Хама, ужо асадымі соцызлізма прайшоў, а мы толькі за парту садзімся. Ты вунь якую практыку маеш на плячым, а мы ішчэ толькі першую ба-разу ідем. Дык-жа мусу людзям пасабіць, свой вопыт перадаць...

Варанцов хедзь стрымліваў усмешку, глядзячы на разгарачага Хаму. Прыгадаўся маёру, як у мінутым годзе таварышы

выцягвалі Хаецкага канатам на стромкую гару. А пяпер «патку мой, патку» ўжо сам выцягвае ішчэ.

«Ціпер за папу рымскага пачнецца», — здагадаўся Хама, заўважыўшы, як маёр зноў пахмурнеў. Хаецкі не сумняваўся, што наогул уся гэтая цеганіна пачалася праз папа, з якім ён сёння піў чарку, а затым жорстка пасварыўся. Трэба было зусім не чапаць яго. Зрабіць-бы яму дуаю пры сустрэчы, як маці калісьці вучыла. Амаць, што ўсім чорнараснікам Еўропы Хама ўжо аддаў дулі, каб нічога ліхога не сталася, а гэтка пашкадаваў, дык і гэта-ж сабе перыемнасць. Зразумела, што за-та ён сам паскаржыўся замаліты. Мусіць, расказаў, якія пахвалы пасылаў Хама папу рымскаму, сядзячы за шаповым сталом... Зараз пачнецца, трымайся, Хама...

Аднак, маёра цікавіла зусім іншае.

— Дакладвайце, як вы там у млыне парадкавалі?

— Мусіць, таварыш гварды маёр, — сумленна расказаў Хама, скеміўшы, што сама галоўная, на яго думку, небяспека мінула. — Мусіць, бо ўласнае таго млына ў Аўстрыю пяці папё, а ў людзей мліва кончылася... Як быць? Трэба, выходзіць, абатуліць прадпрыемствам... Я ім проста кажу: абатуліце. Наўдце жорны па-новаму ды і пускаяце машыну... Ну, як? Справядлівае словы, Юраш? — звяртаецца Хама да аднаго са сваіх яўных прыхільнікаў, што стаіць спераду ішчэ.

— О, Хама, — задаволена звяртаўся Юраш. — Абатулім на карысць народа...

Варанцов пераглынуўся з юнакамі-партызанамі, якія ўвесь час весела сачылі за гэтай сцягай, і ўсе разам засмяяліся.

А неўгамоны Хама, расхадзіўшыся, пятаўся ўжо ў іштэга:

— Штэфан! Твая думка?

— Так і павіна быць, — сказаў Штэфан, прысадыці, ваяўнічы, відаць, гатовы хоць зараз узіцца за млын багачей. — Гэта будзе демократычная справа!

— Францішак? А ты чаго маўчыш?

— Айна? — рапуча тупнуў босяк на-рапанаю нагою Францішак, — айно.

— Айно, — падхапіў ў адзін голас астатнія сяляне.

— Чуеце, усе кажучы: файна, — рэзюміраваў Хама. — Народ хоча. А калі народ чаго-небудзь захоча ды дружна возьмецца, дык ужо тае і будзе, клянусь сваімі дзесяці.

Варанцов хутка пасля гэтага адпусціў старшыню, не накліўшы ніякага спагажання. Аднак, сур'ёзна папярэдзіў, каб на-да-

*) Так, так.

лей Хама не браўся размярковаць зямлю, якая яму не належыць.

Хама запэўніў, што лініі не перагнэ.

А праз гадзіну ён ужо гаспадарыў у роце. У яго і тут была памала клопату.

Афіёры ішчэ прывялі некалькі байцоў новага папаўнення, і Хаецкі, выконваючы свае старшыніскія працы, павінен быў зрабіць ім экзамен і праінспектаваць. Іван Антонавіч, лейтэнант Чарныш і ўсе прысутныя, перасміхаючыся, чакалі, як Хама будзе муштравць навучоў. А ён, брывом не маргуючы, паважна абыходзіў шарэнгу, і хоць-бы што яму, знаў з чаго чапаць. Перш за ўсё пачаў экзаменаваць нова-прыбыўшых, ці цвёрда яны завучылі на-паміць нумары сваіх аўтаматаў і карабі-наў. Потым прасоўваў палыцы кожнаму за рамень, тузаў да сябе і значаў, што до-сыць тут падыгражаны арты. Застаўся задаволеным.

— Тое, што нумар карабінікі завучылі, — гэта добра. Тое, што палгоны на табе сяд-зятца, як улітыя, — гэта другое добра. А тое, што выгад маеш маладзенькі, — гэта трэцяе добра. Такім будзь! — закі-каў Хама. — Павіны і надалей пільна за-сабою сачыць, бо ў мяне абы-як не пра-жывеш. За першы гузік — даю мараль, за другі — ужо накладваю спаганне. Зоркі на пілотах каб азідзі ад вас на двое го-няў наперад. Іштэга я не прызнаю. Бо-ты-ж не якісьці там ай-прай, ты—якікі чалавек. На пабе свет вачыма глядзіць, со-чыць, як ты сеў, як стаў, як узняўся, як пайшоў... Усё гэтае павіны сабе назаўсёды ўцімаць і трымаць галаву высока. У нашай мінамётнай пямі такіх, што вушы на зямлі цягаюць. У нас такі народ, што сам на чу-жыя вушы наступае. Зразумела ўсім?

— Зразумела!

— Не чуе!

— Разыйдзіцеся!

Навічкі сьпанулі ў бакі. Аднак, Хама здолеў, што яны разбегліся не досыць хутка.

— Э-э, хі-ба так гвардзейцы разыхо-дзяцца. Гвардзейцы расказваюцца, як пружыны. Станавіцеся!

Новапрыбыўшыя зноў выстраіліся.

— Разыйдзіцеся!

— Станавіцеся!

— Разыйдзіцеся!

— Станавіцеся!

Пот ужо ручамі каціўся па чырвоных дужых тварах навучоў.

Нарэшце Хама злітаваўся.

— Хопіць! Вось так, каб заўсёды.

А пяпер пойдзеце са мною на склад.

А атрымае абмундзіраванне, а вы прыня-сеце.

Вестка пра летняе абмундзіраванне вы-клікала захапленне ўсёй роты.

ДА ДРУГОГА З'ЕЗДА ПІСЬМЕННИКАЎ УКРАЇНЫ

підмаўляў. У Дзяржаўным выдавецтве мастацкай літаратуры Украіны выходзіць «Анталогія украінскай савецкай паэзіі» і «Анталогія украінскай савецкай навуцы». Рыхтуюцца новы альманах маладых пісьменнікаў.

У Харкаўскім абласным выдавецтве выходзіць новая кніжка альманах «Ранак», кніжка апавяданняў І. Багута, Р. Брусі-лоўскага, Д. Вішнеўскага, аповесць «На-дзвіж» Я. Грымаілы, кніжка вершаў і казак Х. Левінай, аповесць «Глыбіны шлях»

М. Трубіліні, аповесць «Лета» І. Шутава, «Казкі» Палаковай, «Вясёлыя малюны» Н. Забілы, а таксама нарысы І. Багута, К. Гардзіенкі, І. Шутава, Г. Бражніва—пра Героіў Соцыялістычнай Працы.

Абласное выдавецтва «Вольная Украіна» выпусціла некалькі новых кніг львоўскіх пісьменнікаў. Падрыхтоўваецца да выхату ў свет аповесць В. Баляева «Граніца ў агні», прысвечаная слаўным подзвігам герояў-краснодонцаў.

Да з'езда выпускаюцца спецыяльныя новыя нумары часопіса «Савецкі Львоў».

Рыхтуюцца аднагоміні украінскай савецкай драматычнай. У зборнік увойдуць дзешчыя п'есы, напісаныя украінскімі драматургамі за апошнія гады.

Маладыя паэты Нікалаеўшчыны здалі ў друк зборнік вершаў «Комсамольскае прывітанне». Пільну вершаў напісаў малады паэт М. Владзімаў.

Нікалаеўская абласное літаб'яднанне рыхтуе выданне літаратурнага альманаха.

Л. САНАЎ

ВЯЛКІЯ ЗДАБЫТКІ

Другі з'езд савецкіх пісьменнікаў Украіны—выдатная падзея ў ідэа-палітычным і культурным жыцці украінскага народа.

Развіццё украінскай літаратуры ў гэты год непарывава звязана з той велізарнай аднаўдэчнай і стваральнай працай, якую ажыццяўляе ўвесь савецкі народ па-геніяльным кіраваннем партыі большы-коў. Герачная праца украінскага народа ў аднаўдэчнай свабоды рэспублікі, па ліквідацы слэдаў вайны, па ўдзельна гаспадаркі і культуры патягне літаратурную інтэ-лігенцыю Украіны на нашіснее новых ма-стацкіх твораў у імя Радзімы, у імя ўра-чыскасці камунізму.

Усё глыбей уваходзяць ва украінскую савецкую літаратуру тэмы і матывы, шчыльна звязаныя з сучасным жыццём, з барацьбой і працай савецкага чалавека, з яго велічымі подзвігамі ў баях Айчынай вайны і на фронце пасляваеннай сталін-скай пяцігодкі. Характэрнай з'явай цяпе-рашняга этапу развіцця нашай літаратуры з'яўляецца тое, што амаль усе пісьменнікі Савецкай Украіны ішчэ свае творы на тэмы пасляваеннага жыцця, на тэмы пра-цы і будаўніцтва.

Ішчэ ў «Кіеўскіх эподах» М. Бажана, напісаных у дні вайны, прагучала гэтая герачная тэма нашай сучаснасці. У воб-разах зодчата, будаўніцка паэт раскрыў твор-чую волю савецкага чалавека, радзіны по-дзвіг яго ў працы. Адным з першых воб-разаў, што паказваў савецкага чалавека ў новай пасляваеннай абставінах, быў у нашай літаратуры таксама вобраз грамад-скага дзеяча Прыява Гляўкі і яго тавары-шоў з п'есы А. Карневіча «Прыязжайце ў Званкавое».

У лепшых творах нашай літаратуры пасляваенная тэма раскрываецца, як тэма звароту да часова пераважнага вайной будаўніцтва камуністычнага грамадства. Га-лоўная ўвага пісьменнікаў аддаецца харак-тэрным ідэйным і маральным прапсаў, звязаным з працоўнай і грамадска-паліты-чнай дзейнасцю савецкага чалавека, з яго сацыяльнымі ўзаемаадносінамі.

Іменна гэтыя якасці ў большай ці мен-шай ступені ўласныя раду аповесцаў, раманаў і павя пра пасляваеннае калгаснае будаўніцтва, якія з'явіліся за апошнія два-тры гады. Сярод іх — «Гаспадары» С. Сцяпаненкі, «Залататычынік» І. Раба-кляча, «Новыя пільні» В. Казачанкі, «Дей-стванты» А. Капыленкі, «Гэта было на-дасвітку» А. Малышкі, «Дарога верных» С. Жураковіча і інш. Зразумела, гэтыя творы не адольваюць навадзе свайго ідэ-а-мастацкага ўзроўню, навадзе глыбіні адлюстравання з'яў рэчаіснасці. Характэр-на, напрыклад, што слабыя бакі такога твору, як рамана «Действанты», у знач-най меры тлумачацца недастатковай пе-ралоўнасцю і паўнотай адлюстравання ге-роюў у працы, у грамадска-палітычнай дзейнасці, бэз чаго немаг па-спраўданаму зразумець і раскрыць вобраз чалавека нашага часу.

Слаўныя прапоўныя перамогі украінска-га калгаснага сялянства, яго самаадданая патрыятычная барацьба за новы ўздым і росквіт сацыялістычнай сельскай гаспа-даркі натхняюць пісьменнікаў Савецкай Украіны на напісанне новых твораў, пры-свечаных гэтай важнейшай тэме. Кіраўнік большыкоў Украіны таварыш Н. С. Кру-ціч заклікаў дзешчы ўкраінскай савецкай

культуры да неаслабнай увагі і дапамогі працоўнікам калгаснай вёскі.

Творы, напісаныя ўжо нашымі пісьме-нікамі пра пасляваеннае калгаснае жыццё, належыць разглядаць толькі як пачатак наглыбленай распаўсюдзі гэтай тэмы, што дае шырокія творчыя магчымасці для са-вецкага мастака.

За апошні час у нашай літаратуры з'я-віўся таксама рад твораў пра рабочы клас савецкай Украіны, пра героіў Данбаса і Крыварожжа, Барыслава і Нікалая, пра перадавых людзей сацыялістычнай інду-стрыі. Праўда, такіх твораў ішчэ вельмі мала. Чытач мае права патрабаваць ад пісьменнікаў грамадскай Украіны боль-шай увагі да тэмы, якая з'яўляецца асноў-най з мастацкіх тэм нашай літаратуры.

Валікі волгук, які атрымаў на Украіне і ў другіх братах рэспубліках п'есы А. Кар-невіча «Макар Дубрава», прысвечаная данецкім шахцёрам, рэвалюцыйным трады-цыям старога шахцёрскага гвардыі, больш-вікам сённяшняга Данбаса, сведчыць пра ва-лікі інтарэс чытача і гледача да твораў, якія праўдзіва малююць героіў пасляваен-най сталінскай пяцігодкі, якія ствараюць вобразы слаўных саноў украінскага рабо-чэга класа.

Гэтай тэме прысвечаны таксама рад другіх твораў, напісаных украінскімі пісьменнікамі за апошнія гады. Будаўніц-ца Дзеярабуда намаляваў у сваёй аповесці «Гарачыя пацучы» Язэў Баш. Маладым гарнякам Крыварожжа, іх пасляваеннай працы прысвядзі аповесць «Племя дужых» Д. Ткач. Апаўданаці і нарысы на інду-стрыяльную тэму напісалі А. Ільчанка, О. Кундліч, Ю. Мартыч, О. Дончанка і інш. У пазней гэтай тэмы па-новаму зачунаў І. Первамайскага і Л. Дамітэркі, А. Малышкі і С. Галаваніўскага, М. Нагібіды і М. Рудыя, М. Рудэнікі і Н. Ціхага, А. Пісукі і П. Бі-бі і рада ішчэ украінскіх паэтаў. У пас-ляваенныя гады ва украінскай літаратуры

працягваецца працэс далейшага пашы-рэння яе тэматычнага дыяпазона, узбага-чэння яе новымі жанрамі, новымі маста-цкімі формамі.

Велізарны ідэа-палітычны вопыт, які набыла наша літаратура ў гады вайны, аднаўдэчна будаўніцтва пісьменнікаў Украіны ў барацьбе за свабоду і чэсць усяго свабод-налюбывага чалавецтва выклікалі асабліва цікавасць да міжнароднай тэмы, глыбока насяцілі нашу літаратуру матывамі про-летарскага інтэрнацыяналізма і дружбы народаў. Матэрыя голас украінскіх літа-ратураў у барацьбе за мір і бяспеку, з'яў-ляюцца творы, што выкрываюць пропшкі падальшчыцкай новай вайны. Піску вер-шаў, у якіх паказваюцца парывы сучаснай буржуазнай Англіі, яе палітычнае і со-цыяльнае жыццё, надрукаваў М. Валян. В. Сабко ў аповесці «Далёкі фронт» пра-ўдзіва паказвае зраджыцкую палітыку англа-амерыканскіх «саюзнікаў» у гады вайны. Вострыя палітычныя памфлеты, накіраваныя супроць імперыялістычнай рэакцыі і яе нацыяналістычнай аге-нтуры, піша львоўскі пісьменнік Я. Галап.

З другога боку, у нашай літаратуры ўсё гучней чуюцца голасы братчій саі-дарнасці з працоўнымі замежных краін, дружбы з народамі краін понаей демократыі, што сталі на шлях сацыялістычнага раз-віцця.

Украінская літаратура развіваецца ў не-парушнай дружбе і пры падтрымцы вялікай рускай літаратуры і ўсёх братаў нацы-янальных літаратур нашай Радзімы. Лічце ў перадавыя гады тэму дружбы і адзі-нства савецкіх народаў ўславіў у сваёй аповесці «Пацучы адзінай сям'і» П. Тычына. Герой рамана А. Ганчара «Сцяганосцы» — рускі афіцэр Варанцоў, беларус Бранскі і падольскі калгаснік Хаецкі, героі аповесці «Каўказ» В. Сабко — грузінскі паэтух Гры-гор Вярвелья і рабочы нікалаеўскага суд-абудніцкага заводу Міхаіла Гайваран, будаўнічыя смаленскі калгаснік і дзыхары

прудняроўскай вёскі («Прамятой» А. Ма-лышкі), украінскі юнак Юрка і ўральскі рабочы Сцяпан Федаравіч («Атэстат ста-лаці» В. Казачанкі), — у адным страю аб-аранялі сваю сацыялістычную Радзіму. Іх сагравала і вяла наперад вялікая сіла па-трыятычнага пацучыя, вернасць ідэям ко-мунізму. Яны адчувалі сабе сямлі адзінай сям'і савецкіх народаў, і кожны з і

Д. ЛУКАС

Карысны падручнік

Дзякуючы мудрай сталінскай нацыянальнай палітыцы ў нашай краіне расквітнела нацыянальная культура.

Валікай увагай у нас карыстаюцца народныя музычныя інструменты.

Па прыкладу славуэта рускага віртуоза—балаалеініка Андрэева, які ўдасканаліў рускі нацыянальны музычны інструмент—балаляйку і стварыў упершыню ў гісторыі музычнага мастацтва балаалеічны аркестр, над рэканструкцыяй і ўдасканаленнем беларускіх цымбал пмат год настойліва працаваў вядомы выканаўца на цымбалах заслужаны артыст БССР І. Жыновіч.

Старажытны прымітыўны інструмент, які валодаў дыяпазінам усяго ў паўтары актавы з палюбай храматычнай гамай, не мог задавоіць новых патрабаванняў.

На ініцыятыве І. Жыновіча і пры яго непасрэдным удзеле ў Беларускай дзяржаўнай філармоніі была арганізавана эксперыментальная лабараторыя па ўдасканаленню і выпуску беларускіх народных інструментаў, праца якой прывяла да з'яўлення сучасных цымбалаў—паўнаціннага інструмента, які мае дыяпазон у тры актавы з поўбай храматычнай гамай. Адначасова адбыўся раздзел цымбал на прымы, альты, тэноры, басы, контрабасы, чым і была створана асноўная база для беларускага народнага аркестра. Сёнешнія цымбалы як канцэртныя сольны інструмент даюць вынікаў вядлікі магчымасці. На іх з поспехам выконваюцца буйнейшыя і складанейшыя творы сучаснай і класічнай музычнай літаратуры.

Калі да гэтага дадаць тым невячарпальны творчы мажлівасці, якімі валодае народны аркестр, складаны галоўным чынам з розных відаў цымбал, дык стане зусім зразумела, што старажытны беларускі нацыянальны музычны інструмент—цымбалы з аматарскага, спецыфічна самастойнага ператварыўся ў прафесійны канцэртны інструмент.

Знамянальным фактам у гісторыі беларускіх цымбал з'яўляецца выхад у свет кнігі І. Жыновіча «Школа для беларускіх цымбал» (Дзяржаўдавецтва БССР, 1948 г.). Аўтар кнігі ўпершыню ў гісторыі беларускага музычнага мастацтва паказавае цымбалы, як спраўдзіны прафесійны нацыянальны інструмент, ускрывае цяжка вядлікі выканаўчыя магчымасці і перспектывы далейшага развіцця цымбал.

З'яўленне кнігі І. Жыновіча стварае творчы і практычны базі для падрыхтоўкі кадры адукаваных прафесіяналаў, музыкантаў-выканаўцаў на цымбалах—як салістаў, так і ўдзельнікаў народных аркестраў. Разлічаны ў асноўным на курс навучання ў музычных школах і вучылішчах, кніга Жыновіча можа быць выкарыстана, як вельмі каштоўны, дарэчы, пакуль адзіны падручнік і ў гуртках мастацкай самадзейнасці. Аднак для выкарыстання гэтай кнігі ў самадзейных калектывах неабходна пазнаць ведоўчага ноты кваліфікаванага кіраўніка гуртка, які змог-бы практычна растлумачыць па-

чынамачу цымбалісту некалькі белгі і схематычна выкладзеныя ў другім раздзеле кнігі асновы музычнай граматы.

Пачынаецца кніга, невялікім гістарычным экскурсам, дзе расказваецца аб багатым гістарычным мінулым цымбал.

Паступны раздзел—«Элементарныя звесткі па музычнай грамаде» разлічаны, як мы ўжо адзначалі вышэй, у асноўным на курс навучання ў музычных школах і вучылішчах.

У гэтым раздзеле даюцца элементарныя звесткі аб прыніпах нотнага пісьма, з удзікам спецыфікі розных відаў цымбал (прымы, альты, басы). Некаторым неаднохонм гэтага раздзела з'яўляецца адуцэнсць у асобных выпадах акрэсленых, ясных фармулёвак. Так, напрыклад, мала канкротна і невячарпальна растлумачана разуменне «бекар», «актава», «трыоль». Зусім зразумела, што аўтар кнігі не ставіў сабе за мэту напісанне поўнага курса музычнай граматы, і гэты раздзел з'яўляецца проста дапаможным. Аднак, на наш погляд, нават і ў гэтых сціслых рамках можна было-б змясціць больш папулярную форму выкладання элементарных асноў музыкі. Гэта дало-б магчымасць больш шырокага выкарыстання «Школы» ў гуртках мастацкай самадзейнасці. Вельмі падрабязна і сістэматычна нападзены канструкцыйныя выкладкі розных відаў. На падставе палага раду вопытаў, якія праводзіліся ў эксперыментальнай лабараторыі, пры непасрэдным удзеле І. Жыновіча, у кнізе даецца навукова аснова канструкцыі розных цымбал, дэталёва распрацоўваюцца прыніпы выбару асобных частак інструмента. Вельмі адказнай справай з'яўляецца настройка цымбал, і аўтар шмат увагі аддае пытанню практычных прыёмаў настройкі.

У раздзеле «Спосабы здабывання гука» І. Жыновіч падрабязна аналізуе выканаўчыя магчымасці інструмента, злучаючы ўсе творчыя прыніпы здабывання гука з канкрэтнымі практычнымі парадамі, якія грунтуюцца на шматгадовай выканаўчай практыцы.

Асноўную частку кнігі займае рад практыкаванняў, якіх і прыкладу з музычнай літаратуры, падараных (а часткова напісаных самім аўтарам) у старанна распрацаванай метадычнай паслядоўнасці.

Пачынаючы з самых элементарных першаначатковых практыкаванняў, разлічаных на чарговую ігру правай і левай рукой, І. Жыновіч пераходзіць да больш складаных прыкладаў у мажорных гамах і трыгунасіях. Тут у якасці ілюстрацыйных прыкладаў уведзеныя народныя песні, творы савецкіх кампазітараў, творы музычнай класікі.

Аўтар кнігі спыняецца на прыніпах аплікатуры пры ігры на цымбалах.

Багацейшы практычны вопыт дзе магчымасць аўтару кнігі з усіх бакоў раз-

гледзець гэта складанае пытанне. У гэтым раздзеле прыведзеныя практыкаванні, разлічаныя на выкананне дугам, а таксама перадажаны творы савецкіх і класічных кампазітараў для цымбал у суправаджэнні фартэпіяна.

Далейшым этапам у навучанні ігры на цымбалах з'яўляецца авалоданне тэхнікай ігры падвойнымі нотамі—гэтую раздзелу ў кнізе прысвечана шмат цікавага матэрыяла.

Адным з найбольш ніжкіх спосабаў здабывання гука на цымбалах з'яўляецца прыём «трэмала», і аўтар, тэарэтычна і практычна растлумачыўшы тэхніку гэтага прыёму, прыводзіць значную колькасць прыкладаў для засваення, пачынаючы ад звычайных мінорных гам і заканчваючы прыкладамі з мастацкай музычнай літаратуры.

Раздзел «Практыкаванні ў змяшаных штырхах» з'яўляецца асноўным у кнізе. У гэтым раздзеле прыведзена вядлікая колькасць урывкаў з твораў класічнай рускай і заходне-еўрапейскай музычнай літаратуры. Шмат месца ў раздзеле займаюць фрагменты з лепшых твораў беларускіх кампазітараў. Варсць, апошні раздзел «Школы» ўключае ў сабе арыгінальныя творы для цымбал і фартэпіяна.

Пераходзячы да агульнай апенкі кнігі І. Жыновіча «Школа для беларускіх цымбал», хочацца ў першую чаргу адзначыць вядлікую і складаную працу аўтара ў сэнсе правільнага, з метадычнага пункту гледжання, падбору музычнага матэрыяла для практыкаванняў па прыніпу ўзрастання тэхнічнай якасці і музычнай насычанасці. Хочацца адзначыць, як станоўчую рысу, і вядлікую разнабаковасць мастацкага матэрыяла. У кнізе вядлікая колькасць прыкладаў з песень народаў нашай Радзімы, лепшыя ўзоры класічных рускіх і заходне-еўрапейскіх кампазітараў, лепшыя творы сучаснай савецкай музыкі, у прыватнасці творы беларускіх савецкіх кампазітараў. Такі багаты падбор матэрыяла зроблены аўтарам з удзікам па паступовае пашырэнне музычнага круглагаду выканаўцаў і стварэнне ўсе прадумоваў для іх далейшага творчага росту.

Недахопам кнігі мы лічым тое, што ўся практычная частка «Школы» разлічана ў асноўным на павучанне цымбаліста-саліста, які валодае цымбаламі «спрыма», і зусім не дадзены прыклады для цымбалістаў, што граюць на цымбалах «бас», «контрабас».

Трэба спадзавання, што аўтар кнігі не спыніцца на сваёй першай працы і ў будучым будзе працаваць над напісаннем «Школы» ігры на другіх відах цымбал, а таксама і на такіх народных беларускіх інструментах, як дудка, жалейка, ліра.

Кніга І. Жыновіча «Школа для беларускіх цымбал», безумоўна, з'яўляецца каштоўным укладам у справу далейшага развіцця нацыянальнай музычнай культуры нашай рэспублікі.

Абмеркаванне новай п'есы А. Кучара

На чарговым паседжанні мастацкага савета Кіраўніцтва па справах мастацтва пры Савете Міністраў БССР была абмеркавана новая п'еса А. Кучара «Гэта было ў Мінску», якая прынята да пастаноўкі Беларускім Дзяржаўным тэатрам імя Я. Купалы.

Пастаноўчык спектакля Л. Літвінаў расказаў аб рабоце з аўтарам і адзначыў, што калі ў першым варыянце драматургічнага твора было слаба паказана партыйнае кіраўніцтва партызан, дык цяпер гэты недахоп некалькі выпраўлены. Падлодзе павіна быць паказана не ў дэтэктывным плане, быц прыгодніцтва, а рэальна, жыццёва праўдзіва.

Мастацкі кіраўнік тэатра імя Я. Купалы Г. Гасюк адзначыў, што некалькі п'еса прысвечана Мінску падлодзе, дык дзейнасць партызан-падлодчыкаў павіна быць паказана глыбей. Уся ўвага і дзейнасць п'есы канцэнтруецца вакол забойства Куба, а неабходна, каб яно грунтавалася на партызанскай барацьбе.

Артыстка Л. Ражанькі адзначае, што паводзіны дзейных асоб падлодчыкаў не канкрэтызаваны. Сакратар Мінскага падлодчнага гаркома партыі Максім Іванавіч—фігура схематычная, яго мова не індывідуалізавана.

Вобраз патрыёткі-партызанкі Марыны, гаворыць артыстка І. Ждановіч, над якім яна цяпер працуе, не мае канкрэтных і выразных паводзінаў. Няжка знайці ўнутранае апраўданне вобразу, бо неіаалагічна ён вырашаны даволі супярэчліва.

Артыст Б. Платонаў гаворыць аб тым, што найбольш сур'ёзныя недахопы ў п'есе датычацца цэнтральных станоўчых персанажаў. Асабліва слаба вышаным ён лічыць вобраз сакратара падлодчнага гаркома партыі Максіма Іванавіча. У п'есе аўтар пакуль што даў толькі наметкі вобразу, мова яго невыразная, ён слаба паказаны ў дзейнасці. Драматургу неабходна працаваць над філасофскім паглыбленнем гэтага вобразу.

Намеснік начальніка Кіраўніцтва па справах мастацтва пры Савете Міністраў БССР М. Ваганова адзначыла, што ў п'есе вельмі многа аддаецца ўвагі забойству Куба, у той час, як трэба глыбей паказаць партызанскую барацьбу і партыйнае кіраўніцтва Мінскага падлодча.

У спрачах таксама выступілі: П. Лютаровіч, У. Уладзімірскі, У. Стальмах, А. Герштыйн.

Мастацкі Совет Кіраўніцтва па справах мастацтва вырашыў дазволіць п'есе «Гэта было ў Мінску» А. Кучара да пастаноўкі ў тэатрах рэспублікі з умовай дапрацоўкі станоўчых вобразаў, якія не ўдаліся аўтару.

КАЛГАСНЫ ХОР

У вёсцы Жаробавічы, Ляхавіцкага раёна, Баранавіцкай вобласці, па ініцыятыве калгасніцы Надзі Грамак арганізаваны калгасны хор. У ім налічваецца больш 30 калгаснікаў і сялян навакольных вёсак.

Кіраўнік хора Вялікая Падлесце Г. Цітовіч правёў з хорам вёскі Жаробавічы некалькі практычных заняткаў па развучанню беларускіх, рускіх народных песняў і песень савецкіх кампазітараў.

Няўдалы спятакляль

(Аб пастаноўцы п'есы «Авадзень» у Гродзенскім драмтэатры)

Гродзенскі драматычны тэатр выпусціў новую прэм'еру—спятакляль «Авадзень» Э. Войніч.

Факт заікаўленасці тэатра гэтым творам трэба толькі вітаць, таму што п'еса «Авадзень» выкрывае сутнасць каталіцкай рэлігіі, рэакцыйнасць каталіцкага духавенства. Тама «Авадзень» жыва пераклікаецца з сёнешнім днём. Ватыкан і папа рымскі верай і праўдай служыць імперыялістычным аграрам з Уад-стрыты, прадаюць амерыканскім капіталістам інтарэсы італьянскага народа, суверэнітэт сваёй краіны, актыўна змагаюцца супроць рэвалюцыйнага руху ў Італіі і на ўсім свеце.

Пастаноўчыкі тэатра павінны былі зыходзіць з гэтага грамадска-палітычнага кірунку п'есы, яе актуальнасці сёння.

Ражысёр Ю. Аршыцкі сумесна з артыстам Е. Батурынным спрабавалі паказаць п'есу ўласівага ёй мэдэдраматызма. Пастаноўчык імкнуўся выказаць вядлікі пачуццёвы і сукной і выразнай форме. Але, захпіўшыся, ён выпусціў галоўнае, забыв аб сутнасці, аб ідэйнай накіраванасці спектакля.

Першая памылка ражысёра заключаецца ў вырашэнні афармлення спектакля. Мастак Кухта пабудоваў зусім умоўныя дэкарацыі. Ён паставіў у цэнтры сцены маленькія квадратныя станок вуглом наперад, на якім і змяшчаліся афармленне асобных сцен. Ражысёр амаль усе мізансены пабудоваў імяна на гэтым «платачку», дзе акторы былі скваны месцам дзейнасці, не магі воляна рухацца і проста змянілі адін другою. У такім становішчы акторы павінны былі «перажываць»,—так, павадзе думкі пастаноўчыка і яго памочніка, трэба было мэдэдраму перарабіць у глыбокую неіаалагічную драму.

Амаль усе сцены спектакля вырашаны ў прыгунаных поўтонах. Мова актораў была ціхая, спакойная, удумлівая, толькі зрэдку паўнаважна выкрываюцца Авадзія і Мантаналі.

Не вядліваючы знешнімі сродкамі актёрскага і ражысёрскага майстэрства ўнутранага стану дзейных асоб, неляга раскрыць іх душы, іх барацьбу пачуццямі, а значыць, праўду жыцця. Быць пасіўным і актыўным у адзін і той-жа час немагчыма.

Мастак, а ўседа за ім і ражысёр, прыглушылі рэвалюцыйна-рамантычнае гучанне п'есы, прыпылілі яе ідэйную сутнасць.

У спектаклі не раскрыты вобраз галоўнага героя—лепшага прадаўца «Маладой Італіі» Артура (артыст Зубовічкі Е. І.).

... У пакоі Артура—вобіск. Артур разгублены, але не спадоханы. Убітае ўсхваляваная Джэма і паведамае аб арышце членаў «Маладой Італіі». Яна таксама паведамае аб меркаванні, што арыштаваных выдаў Артур у часе спеводзі. Здаўчыны Артур прызначае ў гэтым і атрымавае ганебны ўдар па ічадзе ад каханай дзівічкі. Гаспадыня дома, якая ўвабіла ўседа за гэтым, гаворыць Артуру, што яго бацька з'яўляецца кардыналь Мантаналі, яго духоўны бацька і настаўнік.

У гэтай глыбока хваляючай сцэне ражысёр не знайшоў нічога лепшага, як па-

ставіць Артура па некалькі хвілін перухомым, а пасля прымуціць павярнуцца, узды крыж, надыць яго высокая і з крыкам «Гэта хлусня!» моцна кінуць на падлогу. У такім зненім, чым тагэтральным гэсце актара не адчуваецца ўнутранай змены, якая адбылася ў гэты час у душы героя. Важная ў ідэйных адносінах сцэна атрымалася бледнай і невзрачай.

А вось другая карціна.

Для рамы, пасярэдне сцены,—вузкая рама з кривых акрылат задалой заслонай. пад якой сядзіць Бардзі (артыст Е. Батурынны). Перад ім, узяўшы ўтары вочы, сцэна складзенымі на каленях руках, стаіць Артур. Дзе адбылася гэтага спеводзі, хто спавядае Артура—гледчы невядома. Глядацкі пазнаецца з Бардзі ў першай карціне, але там ён паказаны артыстам, як шпіён і вельмі падазроны чалавек. Таму няма нічога даўнага, калі такі чалавек хоча выведць тайну арганізацыі ў Артура. Калі-б Бардзі быў духоўнікам знешне абялыным, дык глядач у гэтай сцэне ўзнявядзеў-бы яго, як прадаўца вышэйшага каталіцкага духавенства, а не як простага шпіёна.

Афармленне сцены ў турме, дзе стаіць вельзіраныя сцярына, на якой, хістаючыся і ледзь не падаючы, гаворыць свае палымыяныя малапогі Авадзень, а таксама афармленне сцены Авадзень, дзе пабудавана спраўдзіна магіла, у якую два разы з грукамі падае Авадзень і зноў вылазіць адтуль,—усе гэтыя бессэнсоўныя нагромаджэнні знішчаюць самую задуму ражысёра і робяць спятакляль і па форме электычным.

Лібрарыяныя прадаўцы «Маладой Італіі» не індывідуалізаваны і атрымаліся жывіцёвымі, перераканальнымі.

Вобраз Джэмы ў выкананні здольнай артысткі О. Патровай—сумны і неіакавы. Артыстка не стварыла вобразу рэвалюцыйнеркі, палыманага амагара, які дзядзілае погляды Артура. Непераканальныя Джэма і ў сцэнах каханых.

Тэатральныя калектывы, працуючы над пастаноўкай, стаў на заганы, фармалістычны шлях, таму спектакль атрымаўся шэрым і непраўдзівым.

І калектывы, і ражысёр, і галоўным чынам мастацкі кіраўнік тэатра П. Кавязін абмякава паставіліся да работы над патрэбным спектаклем. Яны дрэнна ўвазілі сабе мэту пастаноўкі, дрэнна вывучылі гісторыю і сучасны матэрыял, які датычыцца гэтай тэмы. Спятакляль ствараўся нібы ў пяліцы, у адрыве ад жыцця.

Тэатра чкае яшчэ вядлікая работа над спектаклем «Авадзень».

І толькі тады, калі кіраўнікі тэатра разам з творчым калектывам дружна, у уседумленнем адказнасці за сваю работу возьмуцца за выпраўленне хібаў спектакля, адкінуўшы фармалістычныя выкрутасы,—толькі тады поспех можа быць забяспечаны.

А. ВЕРАС.

Ів. КУДРАЎЦАЎ „БЕЛАРУСКІЯ АПАВЯДАННІ“

У выдавецтве «Савецкі пісьменнік» (Масква) выйшаў на рускай мове зборнік «Беларускія апавяданні», падрыхтаваны леныградскім літаратарам. Гэта—другая анталогічная кніга беларускай літаратуры, выдадзена ў гэтым годзе па-руску. Каштоўнасць здробленай леныградскім пісьменнікам справы пажаба перананіць. Узятая разам, «Анталогія беларускай паэзіі» і «Беларускія апавяданні» даюць чытачу даволі поўнае ўяўленне аб нашай прозе і паэзіі, узніцленне аб тым, як беларуская літаратура, пачынаўшы свой шлях ад фальклорных твораў і апанічных пазм «Гарэ на Парнасе» і «Энеіда навіварат», паступова мужнепа, набірала сілы і пасля Вялікага Кастрычніка дасягнула свайго росквіту, стаўшы адной з вядучых літаратур народаў Савецкага Саюза.

Як і аўтары «Анталогіі», аўтары «Беларускіх апавяданняў» (укладальнік П. Кабарэўскі) імкнуліся прадставіць нашу прозу ў развіцці, ад яе зачынальнікаў і да сучасных пісьменнікаў.

Беларуская проза—параўнальна малады жанр літаратуры. Ф. Багушэвіч нам пакінуў два-тры апавяданні, якія яшчэ не з'яўляюцца літаратурнымі творами, а ўяўляюць сабой фальклорныя запісы. Першы след у нашай прозе зрабіла Цётка. Яе апавяданне «Прысяга над крывавымі разарані» было фактычна пачаткам, параджаннем новага жанра беларускай літаратуры. Твор гэты, выражаючы важны момант у жыцці народа, прапагандауючы ў перыяд першай рускай рэвалюцыі саюз рабочых, сялян і саўдат як шлях да лепшай долі, быў падвычай папулярным і друкаваўся ў якасці пракаламентаў. Цікавыя таксама і апавяданні Цёткі—«Міхаська», «Язёнка».

Узнікненне і станаўленне беларускай прозы звязана з прыходам у літаратуру Я. Коласа. Майстар лірычнага верша і шырокага паэтычнага палатна, Я. Колас паказаў сабе таксама майстрам наведы, апавядання і аповесці, стварыўшы ўзоры гэтых твораў для ішых пісьменнікаў. Коласаўскія апавяданні, якія былі пазней (1914 год) аб'яднаны ў зборнік «Родныя з'явы», паказвалі настрой працоўнага

беларуса пасля паражэння рэвалюцыі 1905 года, яго затоеўну нявыясці да несправядлівасці і мару аб свабодзе. У творчых пісьменніках адчуваецца вострае незадаволенне сялянства існуючымі парадкамі, адчуваецца, як глеў працоўнага чалавек бурлілі і воль-вост гатовы праврацца і выліна ва ўчышкі, накіраваныя ў абарону чалавечай годнасці, супроць пануючага ладу. Герой Коласа, невадзідчы крывасмокаў-паню і іх паслугачюў, вельмі чула ставіцца да чалавечых працы, яны гуманна і ў высокім значэнні гэтага слова (Андрэй з апавядання «Малады дубок»).

Значнае месца ў беларускай прозе займае З. Вядуля. Кароткая замалёўка, наведы, невадзічкая апавяданне—сцэна з жыцця—улюбёны жанры пісьменніка. Імпрэсіў Бядулі былі карішымі бесспрасветнага іспаванія сялянства дарэвалюцыйнай Беларусі.

Некалькі цікавых апавяданняў напісаў Максім Багдановіч. Яго праязнічныя творы вызначаюцца глыбінёй думкі, высокім майстэрствам слова.

Найбольш поўна ў зборніку «Беларускія апавяданні» нададзена беларуская проза савецкага часу, у асабінасці—перыяду Вялікай Айчыннай вайны. Тут надрукаваны творы пісьменнікаў, якія выстудылі на літаратурнай ніве пасля Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі: К. Чорнага, Э. Самуілянка, М. Лынькова, Я. Маўра, М. Клімовіча, І. Гурскага, А. Стаховіча, М. Паслядовіча, П. Пестрака, А. Якімовіча, а таксама празаікаў маладзёжнага пакалення: У. Краўчанкі, І. Мележа, П. Кавалёва, Я. Брыля, І. Грамовіча, М. Луняжова, І. Шамкіна, А. Кулакоўскага.

Адным з лепшых апавяданняў беларускай перадаваенай літаратуры з'яўляецца змешчанае ў зборніку апавяданне таленавітага празаіка Э. Самуілянка—«Палаўнічае пшасце». Аўтар ставіць і вырашае ў творы пытанне—у чым пшасце савецкага чалавек. Герой пісьменніка, паляўнічы Ляў-

рэн, знаходзіць яго ў спалучэнні асабістых імкненняў і інтарэсаў з грамадскім імкненнем і інтарэсамі. З апавядання бачна, што наш перадаваены чалавек быў чалавечым праца, разумным ініцыятарам і стваральнікам лабра, будаўніком іспасца роднай краіны.

Гэтая тэма—воблік савецкага чалавек—была дамінуючай у беларускай савецкай прозе перад Вялікай Айчыннай вайной. Паказу характару савецкага чалавек і яго паводзінаў у новых умовах—ва ўмовах смяртэльнай барацьбы з ворагам прысвечана наша проза ваянскага часу і часткова—у пасляваенны перыяд. Творы пісьменнікаў у тым вёкавымпы дні паказвалі, што нашы людзі валодаюць не толькі выдатнай якасцю—шчыра і аддана працаваць для росквіту Радзімы,—яны могуць, калі гэта патрэбна, устаць на абарону вынікаў сваёй працы і мужна, не шкадуючы жыцця, змагацца да перамогі. Герой даваенных апавяданняў і аповесцяў апрапуў вайсковы адрэне, узяў у рукі аўтамат, сеў за штурвал самалёта. Цёмнай ноччу падкрадаецца ён партызанам з мінай у руках да чыгункі, пускае з дымам варожыя склады, урываецца ў нямецкія гарнізоны.

Родная Беларусь-партызанка, край народных мспіўнаў заняў цэнтральнае месца ў беларускай прозе. З апавяданняў К. Чорнага і М. Лынькова, напісаных на гарачых слядах вайны, устаюць малыякі жаклівых дзён акупанцы Беларусі. На палішчах, у якія ператварыў вораг беларускія сёлы і гарады, ступае бот немца. Крывёю жанчын і дзяцей заплямлены яго рукі. Аўтаматная чарга чужыня абрывае звонкія дзіцячыя галасы («Педатэныя песні» М. Лынькова). Сіскаюцца кулачкі ў трыпаціпагавоўка Міродзі, з яго памяці ніколі не знікне зобігта немцам маці і сястрычка. Маленькі хлопчык становіцца героем: «Напе-ж вам... за маці, за сястрычку маю!»—не па-дзіцячму крычыць ён зварам у нямецкіх мундзірах, і кінуў імі граната ўшчэнт разнісць перапоўненую немцамі машыну («Васількі»

М. Лынькова). Вялікае сэрца аказваецца ў непрыкметнага да вайны чалавек, калі па яго жыццё і жыццё любімай бацькаўшчыны ўзняў руку чужак («Вялікае сэрца» К. Чорнага). Воля да перамогі надае незвычайную сілу нашым людзям, яны здольны рабін немагчыма, пераадоляць на сваім шляху самяня, здавалася-б, непераадоўныя перашкоды, выходзіць пераможцамі («У снежнай пустыні» І. Шамкіна). Ваюючы, савецкі чалавек увесь у будучым, яго пі на імгненне не пакідае ўспэненасць у тым, што заўтра надыйдзе мірны дзень перамогінай Айчыны. Падрыхтоўваючы партызанскую пядлоўку для пасадкі самалёта, ён раскарчоўвае паляну, і мара яго вядзе па гэтай паліце калгасны трактар («Крылаты гоць» М. Паслядовіча).

Падзеям Вялікай Айчыннай вайны прысвечаны таксама змешчаныя ў «Беларускіх апавяданнях» творы Я. Маўра, М. Клімовіча, П. Кавалёва, А. Стаховіча, П. Пестрака, І. Гурскага, У. Краўчанкі, І. Мележа, А. Якімовіча, І. Грамовіча, М. Луняжова, А. Кулакоўскага. Наогул, раздзел беларускай прозы ваянскага часу—самы моцны і ўданы ў зборніку.

У кнізе надрукаваны творы амаль усіх паваных празаікаў—ужо ў гэтым вядлікая яе каштоўнасць.

У канцы зборніка змешчаны «Бія-бібіліяграфічныя даведкі», якія даюць чытачу мажлівасць каротка